

แนวทางในการกำหนดคุณสมบัติและค่าตอบแทนของอาสาสมัครตำรวจบ้าน

GUIDELINES FOR DETERMINING QUALIFICATIONS AND
COMPENSATION FOR LOCAL POLICE VOLUNTEERS.

¹อนันต์ มณีรัตน์, ²ศิวัช นุกุลกิจ และ ³บุญเพ็ง จันทรงาม

¹Anan Maneerat ²Siwat Nukulki and ³Boonpeng Junngam

มหาวิทยาลัยชินวัตร, ประเทศไทย

Shinawatra University, Thailand.

²sn.laws2@gmail.com

Received: May 27, 2024; **Revised:** June 23, 2024; **Accepted:** August 30, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางในการกำหนดคุณสมบัติและค่าตอบแทนของอาสาสมัครตำรวจบ้าน ซึ่งพิจารณาจากปัญหา 1) การกำหนดคุณสมบัติ 2) ค่าตอบแทนในการปฏิบัติหน้าที่ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารกฎหมาย ผลการวิจัยพบว่า นับตั้งแต่ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และ องค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจพ.ศ.2551 ประกาศใช้ พบว่า 1) การกำหนดหลักเกณฑ์ผู้ที่อาสาสมัครตำรวจบ้านไม่ได้กำหนดคุณสมบัติ ขึ้นด้าเอาไว้ จึงเปิดโอกาสให้ผู้ไม่มีความรู้ ความสามาถและประสบการณ์ในการทำงานเข้าไปเป็นผู้อาสาช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจในชุมชน 2) ค่าตอบแทนในการปฏิบัติหน้าที่ของอาสาสมัครตำรวจบ้าน ยังไม่มีการกำหนดเอาไว้ให้ชัดเจน จึงขาดแรงจูงใจในการที่จะได้ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ในการทำงานมาสมัครเป็นอาสาสมัครตำรวจบ้าน จึงเสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และ องค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจพ.ศ.2551 ดังนี้ 1) แก้ไขเพิ่มเติม ข้อ 13 การกำหนดหลักเกณฑ์ผู้ที่อาสาสมัครตำรวจ

¹ อาจารย์ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะรัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. หลักสูตรนิติศาสตร คณะรัฐประศาสนศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยชินวัตร

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐประศาสนศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยชินวัตร

บ้าน ต้องมีคุณสมบัติ ไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 3 และมีอายุไม่ต่ำกว่า 35 ปีบริบูรณ์ 2) แก้ไขเพิ่มเติม ข้อ 15 ให้อาสาสมัครตำรวจบ้านได้รับค่าตอบแทนในการปฏิบัติหน้าที่จากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยสถานีดำรวจในเขตท้องที่เป็นผู้ดำเนินการ ดังนี้ อัตราการจ่าย (1) ปฏิบัติหน้าที่ไม่เกิน 4 ชั่วโมง ได้รับค่าใช้จ่าย 300 บาท (2) ปฏิบัติหน้าที่เกิน 4 ชั่วโมง แต่ไม่เกิน 8 ชั่วโมง ได้รับค่าใช้จ่าย 500 บาท (3) ปฏิบัติหน้าที่เกิน 8 ชั่วโมงขึ้นไปได้รับค่าใช้จ่าย 1,000 บาท

คำสำคัญ : คุณสมบัติ, ค่าตอบแทน, อาสาสมัครตำรวจบ้าน

Abstract

This research article is to study Guidelines for determining qualifications and compensation for local police volunteers which considers the problems 1) determination of qualifications 2) compensation for performing duties This research is qualitative research based on concepts, theories, legal documents. The research results found that Since the regulations of the Royal Thai Police Concerning the promotion of citizens, communities localities and organizations to participate in police affairs 2008 announced it was found that 1) The criteria for those who volunteer at home textbooks do not specify qualifications minimum Therefore it provides an opportunity for people who do not have the knowledge skills and experience to work as volunteers to help police officers in the community 2) Remuneration for performing duties of local police volunteers It has not been clearly defined Therefore there is a lack of motivation in getting people with knowledge ability and work experience to apply to be local police volunteers. Therefore it is proposed to amend the regulations of the Royal Thai Police Concerning the promotion of citizens communities localities and organizations to participate in police affairs 2008 as follows 1) Article 13 Establishing criteria for those who volunteer at home Must have qualifications Not less than Mathayom 3 and not less than 35 years of age 2) Article 15 Local police volunteers receive a budget for their duties from the Royal Thai Police The police station in the local area is the operator as follows Pay rates (1) Perform duties not more than 4 hours receive expenses of 300 baht (2) Perform duties for more than 4 hours but not more than 8 hours receive expenses of 500 baht (3) Performing duties for more than 8 hours or more receives expenses of 1,000 baht.

Keywords: Qualifications, remuneration, local police volunteers.

บทนำ

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามกระแสความเจริญของสังคมเศรษฐกิจ การเมือง เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม ปัญหาวัตถุนิยม จนนำไปสู่ปัญหาอาชญากรรมแย่งชิงเพื่อความอยู่รอด รัฐบาลต้องเสียงบประมาณในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรม (ชัยวัสส์ เอกภพณรงค์, 2550) โดยรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณให้ตำรวจ อัยการ ศาลยุติธรรม และกรมราชทัณฑ์ในแต่ละปีเป็นจำนวนมากเข้ามาแก้ไขปัญหาคือเป็นผลมาจากอาชญากรรม นอกจากนั้นรัฐบาลยังต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมบางประเภทโดยเครื่องมืออย่างหนึ่งที่รัฐใช้เป็นกลไกในการควบคุม ให้คนในสังคมมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สังคมชุมชนจะมีความสงบเรียบร้อยได้นั้นส่วนหนึ่งได้แก่ ตำรวจต้องรับผิดชอบภารกิจดังกล่าวตลอด 24 ชั่วโมง (ยศไกร วงษ์ดาวไทย, 2549) ทำให้เป็นภาระที่รับมากเกินกว่ากรอบอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีอยู่จำนวนค่อนข้างน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับอัตรากำลังตำรวจทั่วประเทศมีจำนวนประมาณ 250,000 คนต่อจำนวนประชากร ทั่วประเทศประมาณ 65 ล้านคน ทำให้การสอดส่องดูแลความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินและความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ตามอำนาจหน้าที่สามารถทำได้ดีในระดับหนึ่ง แต่ไม่อาจครอบคลุมจำนวนประชากรทั้งหมดในพื้นที่ หรือสามารถดำเนินการได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ดังนั้น ความร่วมมือร่วมใจของประชาชนที่จะเข้ามาร่วมในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรม จึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุด (จอมเทพ ทูมมากรณ์, 2561) จึงเกิดแนวคิดตำรวจชุมชนเพื่อทำงานแนวใหม่ที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริงซึ่งต้องอาศัยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ในการกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวของชุมชนอันประกอบด้วยปัญหาอาชญากรรม ความหวาดกลัวภัยอาชญากรรม สภาพไร้ระเบียบและความเสื่อมโทรมทางกายภาพในชุมชน โดยมีความเชื่อมั่นว่าการทำงานร่วมกันระหว่างตำรวจกับชุมชนเท่านั้นคือหนทางสู่ความสำเร็จในการยกระดับความมั่นคงปลอดภัยในชุมชน (วสัน คงนิล, 2558)

สำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงได้ออกระเบียบบอสาสมัครตำรวจบ้าน โดยให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติจัดระบบการบริหาร การปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา การรักษาความสงบเรียบร้อย และการรักษาความปลอดภัยของประชาชนให้เหมาะสมกับความจำเป็นของแต่ละท้องถิ่นและชุมชน โดยต้องให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชน และชุมชนมีส่วนร่วม ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับนโยบาย งบประมาณ และอาสาสมัคร ตลอดจนการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานตำรวจ ในกรณีที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่สถานีตำรวจใด ให้ใช้เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจและกิจการในสถานีตำรวจนั้น โดยไม่ต้องนำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดิน การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชน หรือชุมชน ดังกล่าวให้เป็นไปตามข้อตกลงระหว่าง

สำนักงานตำรวจแห่งชาติกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชนหรือชุมชนนั้น (พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2565 มาตรา 7) และให้คณะกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติ (ก.ต.ช.) มีหน้าที่ และอำนาจกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การบริหารราชการตำรวจ และกำกับดูแลสำนักงานตำรวจแห่งชาติให้ปฏิบัติตามกฎหมาย ยุทธศาสตร์ชาติ นโยบาย มติ คณะรัฐมนตรี และระเบียบแบบแผน รวมทั้งให้มีหน้าที่และอำนาจ ตามมาตรา 15 (1) ออก ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด ประกาศ หรือมีมติเกี่ยวกับการบริหารราชการตำรวจ วิธีปฏิบัติ ราชการของข้าราชการตำรวจ การพัฒนาระบบงานตำรวจ และการติดตามประเมินผลการปฏิบัติ ราชการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2565 มาตรา 15 (1))

หลักเกณฑ์การกำหนดคุณสมบัติในการคัดเลือกอาสาสมัครตำรวจบ้านตามระเบียบ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และ องค์กรมีส่วนร่วมใน กิจการตำรวจพ.ศ.2551 คือ จะต้องเป็นผู้เลื่อมใสในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยด้วยความบริสุทธิ์ใจ เป็นผู้ มีภูมิสำเนา หรือถิ่นที่อยู่ประจำเขตพื้นที่สถานีตำรวจ เป็นผู้มิใช่สัญชาติไทย และมีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ หรือชาวต่างชาติที่สมรสกับคนไทย และมีถิ่นที่อยู่อาศัยอันเป็นปกติในเขตพื้นที่สถานี ตำรวจ เป็นผู้ที่มีความประพฤติดี มีอาชีพมั่นคง ไม่เป็นผู้บกพร่องในทางศีลธรรมอันดี หรือมี พฤติการณ์อันควรสงสัยว่าพัวพันเกี่ยวข้องกับการทำผิดกฎหมาย หรือมีอิทธิพลสร้างความ เดือดร้อนแก่ประชาชนหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคมส่วนรวม ได้รับการรับรองจากบุคคลที่ เชื่อถือได้หรือตำรวจรวม 3 คน ว่าเป็นผู้มีความประพฤติเรียบร้อยและเชื่อถือได้ เป็นผู้ที่มีมนุษย สัมพันธ์ที่ดี ได้รับการยกย่องหรือเป็นที่นับถือของประชาชนในพื้นที่หมู่บ้าน ชุมชน ท้องถิ่น สมัคใจ และมีความตั้งใจที่จะมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือชุมชน ท้องถิ่น (ข้อ 13) ให้อาสาสมัครตำรวจบ้านมี อำนาจหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องอำนาจการจับกุมกรณีความผิด ซึ่งหน้า ในฐานะราษฎรคนหนึ่ง และ พระราชบัญญัติสงเคราะห์ผู้ประสบภัย เนื่องจากการ ช่วยเหลือราชการการปฏิบัติงานของชาติ หรือการปฏิบัติตามหน้าที่มนุษยธรรม พ.ศ. 2543 (ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และ องค์กรมี ส่วนร่วมในกิจการตำรวจพ.ศ.2551 ข้อ 13)

บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบซึ่งได้แก่ 1) เป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 2) เป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจในการรักษาความ สงบเรียบร้อยการบริการและอำนวยความสะดวกด้านการจราจร 3) แจ้งเหตุด่วนเหตุร้าย ข้อมูล อาชญากรรม เบาะแสคนร้ายคดีอาญาทั่วไปและคดียาเสพติด 4) ร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจตั้งจุด ตรวจ จุดสกัดในพื้นที่ 5) ประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจกับผู้นำชุมชนในหมู่บ้านรวมทั้งเป็น เครือข่ายของฝ่ายเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองในพื้นที่ 6) อำนาจในการจับกุม

ผู้กระทำความผิดให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และ องค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจพ.ศ.2551 ข้อ 8 ซึ่งยังไม่เหมาะสมเนื่องจากอำนาจหน้าที่ของอาสาสมัครตำรวจบ้านจะต้องอาศัยความรู้ประกอบในการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งในด้านความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายอื่นที่มีโทษทางอาญาพร้อมทั้งหลักปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และหลักปฏิบัติเกี่ยวกับกฎหมายอื่น (ณัฐนิชา วัชรระ, 2565).

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ไม่ได้จัดงบประมาณในส่วนนี้ให้แต่อย่างใด ไม่มีงบประมาณในการฝึกทบทวน ตัดชุด หรือ ฝึกทดแทนผู้ที่พ้นจากตำแหน่ง ทั้งที่ อาสาสมัครตำรวจบ้านนั้นสามารถช่วยงานตำรวจได้มากมาย เช่น ในการรักษาความสงบในงานประเพณีต่างๆ งานแต่ง งานบวช งานศพ ฯลฯ บางครั้งต้องมาทำงานดึก ๆ ตื่น ๆ จึงขาดแรงจูงใจเมื่อเปรียบเทียบกับอาสาสมัครด้านอื่นที่เขามีงบประมาณ มีเบี้ยเลี้ยงในกรณีต่างๆ เช่น เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2560 ที่ผ่านมา พล.อ.ประวิตร วงษ์สุวรรณ รองนายกรัฐมนตรี ในฐานะประธานกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ได้ออกระเบียบให้การทำงานของ อปพร.(อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนตามระเบียบ มท.) เบิกค่าใช้จ่ายในการทำงานได้จากงบประมาณของกระทรวงมหาดไทย หรือ จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ได้ (ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ว่าด้วยค่าใช้จ่ายของอาสาสมัครในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2560 ข้อ 4)

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า 1) ควรให้มีการกำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือกอาสาสมัครตำรวจบ้านในเรื่องคุณสมบัติ วัยวุฒิ เสียใหม่เพื่อให้เกิดความเหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งผู้ที่มีความรู้ความสามารถ จะทำการศึกษาข้อกฎหมาย กฎ ระเบียบต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายอาญา และ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาพอสมควร 2) ควรมีการจัดสรรงบประมาณ อุปกรณ์และเครื่องมือที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานให้กับอาสาสมัครตำรวจบ้านอย่างเพียงพอ เนื่องจากการอาสาและการปฏิบัติหน้าที่ของอาสาตำรวจบ้านจำเป็นต้องมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปการฝึกอบรม ซึ่งต้องลงทะเบียนทั้งรายได้ประจำของตนเองไป ค่าใช้จ่ายในการตัดเครื่องแบบอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับแนวทางในการกำหนดคุณสมบัติและค่าตอบแทนของอาสาสมัครตำรวจบ้าน

2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับแนวทางในการกำหนดคุณสมบัติและค่าตอบแทนของอาสาสมัครตำรวจบ้าน

3. เพื่อวิเคราะห์เสนอแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับแนวทางในการกำหนดคุณสมบัติและค่าตอบแทนของอาสาสมัครตำรวจบ้าน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งเป็นการศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี ประมวลกฎหมาย พระราชบัญญัติ ข้อบังคับ กฎ ระเบียบ คำสั่ง และ เอกสารอื่นๆ ตลอดจนบทความทางวิชาการ ตำรากฎหมายจากนักวิชาการ คำพิพากษาของศาล สรุป วิเคราะห์แล้วนำเสนอในเชิงพรรณนาต่อไป

ผลการศึกษา

จากการวิจัยการกำหนดคุณสมบัติและค่าตอบแทนของอาสาสมัครตำรวจบ้าน ซึ่งพิจารณาจากปัญหา 1) การกำหนดคุณสมบัติ 2) ค่าตอบแทนในการปฏิบัติหน้าที่ สรุปผลการวิจัยว่าระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และ องค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจพ.ศ.2551 พบว่า 1) การกำหนดหลักเกณฑ์ผู้ที่อาสาสมัครตำรวจบ้านไม่ได้กำหนดคุณสมบัติ ขั้นต่ำเอาไว้ จึงเปิดโอกาสให้ผู้ไม่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการทำงานเข้าไปเป็นผู้อาสาช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจในชุมชน 2) ค่าตอบแทนในการปฏิบัติหน้าที่ของอาสาสมัครตำรวจบ้าน ยังไม่มีการกำหนดเอาไว้ให้ชัดเจน จึงขาดแรงจูงใจในการที่จะได้ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ในการทำงานมาสมัครเป็นอาสาสมัครตำรวจบ้าน

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัยแนวทางในการกำหนดคุณสมบัติและค่าตอบแทนของอาสาสมัครตำรวจบ้าน สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ความเป็นมาของอาสาสมัครตำรวจบ้าน ตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 มาตรา 7 ให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติส่งเสริมให้ท้องถิ่นและชุมชน มีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ เพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญารักษาความสงบเรียบร้อยและรักษาความ

ปลอดภัยของประชาชนตามความเหมาะสมและความต้องการของแต่ละพื้นที่ (พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 มาตรา 7) ให้คณะกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติคณะหนึ่ง เรียกโดยย่อว่า “ก.ต.ช.” มีหน้าที่และอำนาจกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การบริหารราชการตำรวจ และกำกับดูแลสำนักงานตำรวจแห่งชาติให้ปฏิบัติตามกฎหมาย ยุทธศาสตร์ชาตินโยบาย มติ คณะรัฐมนตรี และระเบียบแบบแผน รวมทั้งให้มีหน้าที่และอำนาจออกระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด ประกาศ หรือมีมติเกี่ยวกับการบริหารราชการตำรวจ วิธีปฏิบัติราชการของข้าราชการตำรวจ การพัฒนาระบบงานตำรวจ และการติดตามประเมินผลการปฏิบัติราชการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 มาตรา 15) สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ตระหนักถึงสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วสลับซับซ้อน ข้อมูลข่าวสารส่งถึงกันด้วยความรวดเร็วตามเทคโนโลยีที่เกิดขึ้น การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจแต่เพียงฝ่ายเดียว ถ้าจะทำให้เกิดผลสำเร็จคงยาก โดยเฉพาะในกฎหมายรัฐธรรมนูญที่เน้นในเรื่องสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชน ตำรวจบ้านจึงถือเป็นการดำเนินการส่วนหนึ่งในเรื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการทำงานของตำรวจ “อาสาสมัครตำรวจบ้าน” เป็นคำที่ใช้เรียกประชาชนที่อาสาเข้ามาช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในการปฏิบัติหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้าน ชุมชน โดยทุกคนที่ถูกเรียกว่า “อาสาสมัครตำรวจบ้าน” ต้องผ่านการฝึกอบรมตามโครงการตำรวจหมู่บ้าน ซึ่งในแต่ละพื้นที่ ก็มักจะใช้คำเรียกแตกต่างกันไป เช่น ตำรวจอาสา ตำรวจบ้าน อาสาสมัครตำรวจบ้าน ตำรวจชุมชน เป็นต้นและอีกหลายชื่อตามแต่จะเรียกกัน แต่ทุกอย่างที่กล่าวมา มีการฝึกอบรมมาด้วยเป้าหมายเดียวกัน คือ ฝึกอบรมมาเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติงาน (เสรี คงยืนยง, 2557)

นโยบายของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนเจ้าหน้าที่ตำรวจ รวมทั้งงบประมาณในการแก้ไขปัญหาสังคมในด้านต่างๆ การนำเอาอาสาสมัครตำรวจบ้านมาใช้จะเป็นทางออกที่ดีหนทางหนึ่ง โดยการร่วมมือกับองค์กรส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลต่างๆ ที่มีงบประมาณมาสนับสนุน จัดทำโครงการฝึกอบรมอาสาสมัครตำรวจบ้านขึ้น โดยการคัดเลือกประชาชนที่มีคุณสมบัติทางกายภาพเหมาะสม มีความเสียสละ ต้องการอุทิศตนทำงานเพื่อสังคมส่วนรวม เข้ารับการฝึกอบรมให้มีความรอบรู้ในเรื่อง การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด การรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม และมีความรู้ในเรื่องการจัดและควบคุมการจราจร ตลอดจนความรู้เรื่องการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ทั้งทางด้านทฤษฎี และการปฏิบัติ เพื่อให้ผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมเหล่านี้ได้กลับไปทำหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาของหมู่บ้าน และชุมชนของตนร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งจะทำให้การแก้ไขปัญหาได้ผลตรงเป้าหมาย และรวดเร็วทันเหตุการณ์ก่อนที่

ปัญหาจะลุกลาม ทั้งนี้เพราะประชาชนเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดปัญหาหรือ เรียกได้ว่า เป็นตำรวจคนแรก ของสังคม ดังนั้น ถ้าประชาชนมีความรู้ และมีขีดความสามารถในการแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเองและ ร่วมทำงานอยู่ภายใต้การให้คำแนะนำของเจ้าหน้าที่ตำรวจก็ย่อมเป็นที่แน่ใจได้ว่าปัญหาต่างๆ จะได้รับการแก้ไขถูกต้องอย่างทันที่ อันจะนำมาซึ่งความผาสุกของประชาชน และความมั่นคงของ ประเทศโดยรวมต่อไป

2. การคัดเลือกอาสาสมัครตำรวจบ้าน เกณฑ์การคัดเลือกอาสาสมัครตำรวจบ้านจะต้องมี คุณสมบัติประกอบด้วย เป็นผู้เลื่อมใสในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยด้วยความบริสุทธิ์ใจ เป็นผู้มิมีภูมิลำเนา หรือ ถิ่นที่อยู่ประจำเขตพื้นที่สถานีตำรวจ เป็นผู้มิมีสัญชาติไทย และมีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ หรือ ชาวต่างชาติที่สมรสกับคนไทย และมีถิ่นที่อยู่อาศัยอันเป็นปกติในเขตพื้นที่สถานีตำรวจ เป็นผู้ที่มีความประพฤติดี มีอาชีพมั่นคง ไม่เป็นผู้บกพร่องในทางศีลธรรมอันดี หรือมีพฤติกรรมอันควรสงสัย ว่าพัวพันเกี่ยวกับการทำผิดกฎหมาย หรือมีอิทธิพลสร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชนหรือ ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคมส่วนรวม ได้รับการรับรองจากบุคคลที่เชื่อถือได้หรือตำรวจรวม 3 คน ว่าเป็นผู้มีความประพฤติเรียบร้อยและเชื่อถือได้ เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ได้รับการยกย่อง หรือเป็นที่นับถือของประชาชนในพื้นที่หมู่บ้าน/ชุมชน/ท้องถิ่น สมครใจและมีความตั้งใจที่จะมีส่วนร่วม ในการช่วยเหลือชุมชน/ท้องถิ่น (ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยการส่งเสริมให้ ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และองค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ พ.ศ. 2551 ข้อ 13)

3. บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของอาสาสมัครตำรวจบ้าน ให้อาสาสมัครตำรวจบ้านมี อำนาจหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องอำนาจการจับกุมกรณีความผิด ซึ่งหน้า ในฐานะราชกรณหนึ่ง และ พระราชบัญญัติสงเคราะห์ผู้ประสบภัย เนื่องจากการ ช่วยเหลือราชการการปฏิบัติงานของชาติ หรือการปฏิบัติตามหน้าที่มนุษยธรรม พ.ศ. 2543 ซึ่งตาม ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และองค์กรมี ส่วนร่วมในกิจการตำรวจ พ.ศ. 2551 กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของอาสาสมัครตำรวจ บ้าน 1) เป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 2) เป็น ผู้ช่วยช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจในการรักษาความสงบเรียบร้อยการบริการและอำนวยความสะดวก ด้านการจราจร 3) แจ้งเหตุด่วนเหตุร้าย ข้อมูลอาชญากรรม เบาะแสคนร้ายคดีอาญาทั่วไปและคดี ยาเสพติด 4) ร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจตั้งจุดตรวจ จุดสกัดในพื้นที่ 5) ประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ ตำรวจกับผู้นำชุมชนในหมู่บ้านรวมทั้งเป็นเครือข่ายของฝ่ายเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่ฝ่าย ปกครองในพื้นที่ 6) อำนาจในการจับกุมผู้กระทำความผิดให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยการส่งเสริมให้ ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และองค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ พ.ศ. 2551 ข้อ 8)

4. อำนาจของอาสาศัมครตำรวจบ้านตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อาสาศัมครตำรวจบ้านเป็นราษฎรธรรมดา การจับกุมผู้กระทำความผิดจึงต้อง เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คือ ราษฎรจะจับ ผู้อื่นไม่ได้เว้นแต่จะเข้าไปอยู่ในเกณฑ์แห่ง มาตรา 82 หรือเมื่อผู้นั้นกระทำความผิดซึ่งหน้า และความผิดนั้นระบุไว้ในบัญชีท้ายประมวลนี้ด้วย (มาตรา 79) เป็นการที่ให้อำนาจราษฎรทั่วไป สามารถจับกุมผู้กระทำความผิดได้ แต่จะต้องอยู่ในเกณฑ์ มาตราแห่งมาตรา 82 เจ้าพนักงานผู้จัดการตามหมายจับ จะขอความช่วยเหลือจากบุคคลใกล้เคียง เพื่อจัดการตามหมายนั้นก็ได้ แต่จะบังคับให้ผู้ใดช่วยโดยอาจเกิดอันตรายแก่เขานั้นไม่ได้ หมายความว่า ราษฎร หรืออาสาศัมครตำรวจบ้านจะช่วยเหลือเจ้าพนักงานจับก็ได้ แต่ต้องได้รับคำ ร้องขอและต้องมีหมายจับด้วย และมาตรา 80 ความผิดซึ่งหน้า ได้แก่ความผิดซึ่งเห็นกำลังกระทำ หรือพบในอาการใดซึ่งแทบจะไม่มีเวลาสงสัยเลยว่าเขาได้กระทำความผิดมาแล้ว ในกรณีดังนี้ (1) เมื่อบุคคลหนึ่งถูกไล่จับตั้งผู้กระทำ โดยมีเสียงร้องเอะอะ (2) เมื่อพบบุคคลหนึ่งแทบจะทันทีทันใด หลังจากกระทำความผิด ในถิ่นแถวใกล้เคียงกับที่เกิดเหตุและสิ่งของที่ไดมาจากกระทำความผิด หรือมี เครื่องมือ อาวุธหรือวัตถุอย่างอื่นอันสันนิษฐานได้ว่าได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือมีร่องรอยพิรุณเห็น ประจักษ์ที่เสื้อผ้าหรือเนื้อตัวของผู้นั้น ความผิดอาญาตามท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญาให้ถือเป็นความผิดซึ่งหน้า (1) ความผิดต่อพระมหากษัตริย์ (2) ความผิดต่อความมั่นคง (3) ความผิดต่อเจ้าพนักงาน (4) ความผิดฐานหลบหนีที่คุมขัง (5) ความผิดต่อศาสนา (6) ความผิดฐาน ก่อการจลาจล (7) ความผิดฐานปลอมแปลงเงินตรา (8) ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา (9) ความผิดประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกาย เสื่อมเสียอิสรภาพ (10) ความผิดฐานลักทรัพย์วิ่งราวทรัพย์ชิง ทรัพย์ปล้นทรัพย์และโจรสลัด (11) ความผิดฐานกรรโชกทรัพย์ (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2555)

5. ค่าตอบแทนของอาสาศัมครตำรวจบ้าน อาสาศัมครตำรวจบ้านไม่ได้มีการกำหนดให้ ได้รับค่าตอบแทนแต่อย่างใดซึ่งต่างกับ“อาสาศัมคร” ป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนตามระเบียบ กระทรวงมหาดไทยว่าด้วยกิจการอาสาศัมครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2553 กำหนดค่าตอบแทน ดังนี้ (1) กรณีการปฏิบัติหน้าที่ไม่เกิน 4 ชั่วโมง ให้ได้รับค่าใช้จ่าย 100 บาท (2) กรณีการปฏิบัติ หน้าที่เกิน 4 ชั่วโมง แต่ไม่เกิน 8 ชั่วโมง ให้ได้รับค่าใช้จ่าย 200 บาท (3) กรณีการปฏิบัติหน้าที่เกิน 8 ชั่วโมงขึ้นไป ให้ได้รับค่าใช้จ่าย 300 บาท (ข้อ 4) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่สามารถ จ่ายค่าใช้จ่ายให้แก่อาสาศัมครในสังกัด ของตนตามข้อ 4 ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงฐานะทางการเงินการคลัง ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย ในกรณีผู้อำนวยการอำเภอ ผู้อำนวยการจังหวัด ผู้อำนวยการ กลาง ผู้บัญชาการ นายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย มีคำสั่งใช้ อาสาศัมครปฏิบัติหน้าที่การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ให้้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นแห่ง พื้นที่เบิกจ่ายค่าใช้จ่ายให้แก่ อาสาศัมครในสังกัด ทั้งนี้ ผู้อำนวยการกลางอาจพิจารณาใช้จ่ายจาก

เงินอื่นก็ได้ (ข้อ 5) กรณีมีการสั่งใช้อาสาสมัครซึ่งมิได้สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่ให้ ต้นสังกัดเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายจากเงินงบประมาณของส่วนราชการ (ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและ บรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ว่าด้วยค่าใช้จ่ายของอาสาสมัครในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2560 ข้อ 6)

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ในการปฏิบัติหน้าที่ของในส่วนของการตอบแทนหรือ รายได้ของ อบพร. นั้น แม้ในช่วงแรกของการก่อตั้งจะมุ่งความสำคัญที่งานจิตอาสาโดยไม่ได้กล่าวถึงผลตอบแทน ทางกฎหมาย แต่ปัจจุบันได้มีการออกระเบียบที่ผ่านการลงมติจาก “คณะกรรมการป้องกันและ บรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ” หรือ กปภ.ช. โดยกำหนดให้มีค่าตอบแทนเดียวกันทั่วประเทศ ซึ่ง ต่างกันกับอาสาสมัครตำรวจบ้าน ถึงแม้จะมีหน้าที่ปฏิบัติงานคล้ายๆกันกับ อบพร.แต่อาสาสมัคร ตำรวจบ้านกลับไม่ได้รับผลตอบแทนหรือสิทธิประโยชน์อื่นใด

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

จากแนวทางในการกำหนดคุณสมบัติและค่าตอบแทนของอาสาสมัครตำรวจบ้าน พบ ปัญหา 1) การกำหนดหลักเกณฑ์ผู้ที่อาสาสมัครตำรวจบ้านไม่ได้กำหนดคุณสมบัติ ขั้นต่ำเอาไว้ เพียงแต่กำหนดอายุขั้นต่ำ 20 ปีบริบูรณ์ และ 2) ไม่มีการกำหนดผลตอบแทนในการปฏิบัติหน้าที่ ของอาสาสมัครตำรวจบ้าน จึงเสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยการ ส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และ องค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจพ.ศ.2551 ดังนี้

1. แก้ไขเพิ่มเติม ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และ องค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจพ.ศ.2551 ข้อ 13 การกำหนดหลักเกณฑ์ผู้ที่ อาสาสมัครตำรวจบ้าน ต้องมีคุณสมบัติ ไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 3 และมีอายุไม่ต่ำกว่า 35 ปีบริบูรณ์

เหตุผลในการแก้ไข เนื่องจากอาสาสมัครตำรวจบ้านต้องประสานงานกับเจ้าพนักงาน ตำรวจ การกำหนดคุณสมบัติขั้นต่ำในการที่จะเข้าไปทำหน้าที่อาสาสมัครตำรวจบ้าน จำเป็นต้องมีความรู้ในด้านกฎหมาย กฎ ระเบียบต่างๆ และในการกำหนดอายุขั้นต่ำเอาไว้ด้วยเนื่องจาก นอกจากจะได้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถแล้วยังได้ผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานด้วย

2. แก้ไขเพิ่มเติม ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และ องค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจพ.ศ.2551 ข้อ 15 ผลตอบแทนและ สิทธิประโยชน์อื่นใด ให้อาสาสมัครตำรวจบ้านได้รับงบประมาณในการปฏิบัติหน้าที่จากสำนักงาน ตำรวจแห่งชาติ โดยสถานตำรวจในเขตท้องที่เป็นผู้ดำเนินการ ดังนี้ อัตราการจ่าย (1) กรณีการ ปฏิบัติหน้าที่ไม่เกิน 4 ชั่วโมง ให้ได้รับค่าใช้จ่าย 300 บาท (2) กรณีการปฏิบัติหน้าที่เกิน 4 ชั่วโมง

แต่ไม่เกิน 8 ชั่วโมง ให้ได้รับค่าใช้จ่าย 500 บาท (3) กรณีการปฏิบัติหน้าที่เกิน 8 ชั่วโมงขึ้นไป ให้ได้รับค่าใช้จ่าย 1,000 บาท

เหตุผลในการแก้ไขเพิ่มเติมเนื่องมาจากการกำหนดคุณสมบัติและวิญญูตามข้อ 2) และจากการที่อาสาสมัครตำรวจบ้านต้องปฏิบัติงานร่วมกับประชาชน ต้องทุ่มเทแรงกายแรงใจเป็นอย่างมาก จึงควรได้รับผลตอบแทนและผลประโยชน์อื่นๆจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

เอกสารอ้างอิง

- จอมเทพ ทุมมากรณ์. (2561). การประเมินผลโครงการตามนโยบายการป้องกันและปราบปรามปัญหาอาชญากรรม ที่เน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนของสถานีตำรวจภูธรพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี . รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- ชัยวิสส์ เอกภพณรงค์. (2550). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันอาชญากรรม. กรณีศึกษาพื้นที่ สถานีตำรวจนครบาลบุคคโล. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐนิชา วัชร. (2565). บทบาทอาสาสมัครตำรวจบ้านในกระบวนการยุติธรรมชุมชน. วารสารอาชญาวิทยาและสังคมศาสตร์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2565) คณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ.
- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2565
- ยศไกร วงษ์ดาวไทย. (2549). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่นและองค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจพ.ศ.2551
- ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ว่าด้วยค่าใช้จ่ายของอาสาสมัครในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2560
- วลัน คงนิล. (2558). อาสาสมัครตำรวจชุมชนมีส่วนร่วมแก้ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในเขตพื้นที่ของสถานีตำรวจภูธรธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เสรี คงยืนยง.(2557). ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของตำรวจบ้านในพื้นที่กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 3. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2555). นโยบายการบริหารราชการ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ตำรวจ.

